

Korte mededelingen

Slaapvluchten van de roek (*Corvus frugilegus* L.) in het westelijk deel van Amsterdam.

In zijn artikel „De Avifauna van de Sloterdijkmeerpolder en zijn naaste omgeving (Amsterdam); deel 2” (Limosa, 22, pp. 352—369) schrijft WALTERS op p. 366 o.a. :

„Buiten de broedtijd 's avonds zeer sterke slaapbewegingen in Z. tot Z.O. richting. 's Ochtends omgekeerd. (Boven Westelijk deel van de stad 's avonds naar Z.Z.W. tot Z.W., 's ochtends in omgekeerde richtingen”. Aanvullend hierop kan ik mededelen, dat de grote slaappleaats voor roeken voor het gehele landelijke gedeelte bewesten de bebouwde kom van Amsterdam te vinden is in het z.g. Reigerbos, behorend bij het Bijenpark en gelegen aan de Slotterweg. Hier slapen buiten de broedtijd de roeken, welke zich overdag ophouden in het Amsterdamse Bos, al zijn dit er doorgaans maar weinig, verder in de polders ten westen van de stad, waar dus ook de Sloterdijkmeerpolder onder valt en zelfs komen er roeken uit de Grote IJpolder, Amsterdammerpolder en van de Rothoek, hoewel daar de meeste vogels zich aansluiten bij de grote stroom van roeken en bonte kraaien, welke in de duinen bij Santpoort slapen.

Bij het betrekken van deze slaappleaats valt het altijd op, dat de vogels zich eerst op een nabijgelegen weiland verzamelen, terwijl zwarte kraaien en kauwtjes zich daar eveneens bij voegen. Bij deze roeken zijn ook de vogels, die zich meest paarsgewijze tussen de huizenblokken in het westelijk deel van de stad ophouden en waarbij ieder huizenblok of groep van huizenblokken dikwijls gedurende het winterhalfjaar zijn eigen roekenpaar heeft.

In het begin van de broedtijd blijft deze slaapbeweging bestaan, al is zij dan niet meer naar de voedselgebieden gericht, maar naar de broedplaatsen, waarvan die in het Vondelpark wel de grootste is. Hier waren dit jaar (1950) 46 nesten op 9 April. Zelfs tijdens de volle broedtijd blijft een slaapbeweging bestaan, al is die lang niet zo duidelijk. Waarschijnlijk betreft dit nietbroedende vogels, die zich overdag toch dikwijls in de broedkolonie ophouden en misschien zijn er ook nietbroedende partners bij. Hierover heb ik echter nog geen zuivere waarnemingen kunnen verkrijgen.

Wat de kauw (*Coloeus monedula* subsp.) betreft, kan ik er op wijzen dat deze soort de laatste 8 à 10 jaar een geregelde broedvogel ook in het westelijk deel van de stad is geworden, waar hij vroeger toch ontbrak.

Augustus 1950.

J. E. SLUITERS.

Albino - rietgors (*Emberiza schoeniclus*).

Op 7 Febr. 1950 observeerde ik tussen Beekbergen en Apeldoorn een albino-rietgors, te oordelen naar de donkere schedelkap, vermoedelijk een ♂. De kleur was in hoofdzaak vuilwit, met iets

lichtere staart, evenals dit zich bij lichtgekleurde kanaries voor doet. De heldere nekband en de buitenstaartpennen staken helderwit af bij de vuilgele kleur van de rest van het lichaam. De vogel was in gezelschap van een normaal gekleurd ex., waarvan ik het geslacht niet tijdig kon vaststellen. De typische korte staartbewegingen van de zittende rietgors evenals naderhand het laag over de grond wegvliegen, werden beide nauwkeurig waargenomen. H. ADAMS.

Late trek of omzwerving van de boomklever, *Sitta europaea* subsp.

Op 7 Mei 1950 nam ik in mijn tuin te Musselkanaal (Gr.) een zeer lichte boomklever waar. Buik en flanken waren bijna wit. Daar er in de naaste omgeving geen geschikt terrein voor een boomklever is, moeten we hier te doen hebben met een omzwerfende of trekkende vogel. Dit maakt deze waarneming op zich al belangrijk, afgezien van de zeer late datum, omdat er van trek of verplaatsingen bij deze soort weinig of niets bekend is. In „De Nederl. Vogels” (p. 182) vinden we slechts: „Standvogel” vermeld. En wat NIETHAMMER (Handbuch, I, p. 210) schrijft, komt ongeveer op hetzelfde neer: „Strich- und Standvogel, der das ganze Jahr über, nach Ringfunden zu urteilen, in unmittelbarer Nähe des Brutplatzes bleibt. Über das Ausmasz vermutlicher Strichbewegungen ist nichts Näheres bekannt”.

Gezien de zeer lichte onderzijde, hebben we hier verder allerwaarschijnlijkst te doen met een andere subspecies dan die in ons land voorkomt en die zijn zwerftochten soms tot ons land uitstrekt, wat tot nu toe ook niet geconstateerd is.

In de dichtsbijzijnde bossen van Ter Apel (ca 10 km van Musselkanaal verwijderd) komt de boomklever wel als broedvogel voor, maar met de gewone kastanjebruine onderzijde. Dit laatste vermeld ik, omdat deze soort volgens HAVERSCHMIDT (Broedvogels, p. 116) „in het noorden des lands zeer plaatselijk en zeldzaam is. VAN DOBBEN noemt als noordelijkste plaats waar hij nog algemeen is, de omgeving van Zwolle, terwijl KLUIJVER nog het Asserbosch bij Assen als broedplaats opgeeft”.

Musselkanaal (Gr.), Februari 1951.

J. N. VAN DEN BRINK.

Waarnemingen van de kleine bonte specht, *Dendrocopos minor*

Uit mijn dagboekantekeningen blijkt dat ik sedert 1936 ieder jaar, met uitzondering van 1940 en 1941, kleine bonte spechten heb waargenomen. Hoewel ik vrij regelmatig het veld in kwam, zag ik de soort betrekkelijk zelden.

Volgens EIJKMAN c.s. (De Nederlandsche Vogels, p. 356), NIETHAMMER (Handbuch der deutschen Vogelkunde, II, p. 24) en WITHERBY c.s. (The Handbook of British Birds, II, p. 290) is de kleine bonte specht blijkbaar standvogel. VAN OORDT en VERWEY (Voorkomen en Trek, p. 60) spreken van doortrek in voor- en najaar en van „zwerven” vanaf half Juli tot in de winter en ver-

melden verder dat de soort in het voorjaar in groter aantal doortrekt dan in de herfst.

In tegenstelling hiermede bleek me niet dat de kleine bonte specht, zo deze trekt, in het voorjaar in groter aantal doortrekt dan in het najaar; ik zag ze n.l. in beide jaargetijden even weinig. De ervaring van G. Bos, die zo vriendelijk was me zijn waarnemingen ter inzage te geven, was dezelfde.

Op echte voorjaarsdoortrek hebben m.i. alleen mijn navolgende waarnemingen betrekking, omdat ze in een nogal van het gangbare biotoop afwijkend terrein gedaan werden, alwaar ze later ook niet broedend werden aangetroffen: 13 Maart 1938 1 ex. A.W. duinen, Vogelenzang; 10 April 1938 1 ex. A.W. duinen, Leyduin (Heemstede).

In streken waar de soort broedend voorkomt, is het uiterst lastig uit te maken wanneer men met een doortrekker te maken heeft. Men dient daartoe de inventaris van zijn waarnemingsgebied wel zeer goed te kennen.

Op broedvogels hebben, afgezien van het broedgeval in 1936, hoogstwaarschijnlijk de volgende waarnemingen betrekking: Voorjaar 1936 een nest aan de Heerenweg te Heemstede (bij het Bos Groenendaal); voorjaar 1939 regelmatig een roffeland δ op Gooilust bij Hilversum; 1942: 12 April een paartje te Vogelenzang; 1945: 8 April een paartje op Bantam bij Bussum. Verder bezitten Bos en ondergetekende enige waarnemingen die het waarschijnlijk maken dat de soort sinds 1944 regelmatig broedt in de omgeving van het Brouwerskolkje onder Haarlem.

Mede op waarnemingen van anderen afgaande lijkt het me niet onmogelijk dat de kleine bonte specht in de bossen bij Haarlem en op de buitenplaatsen bij Bussum, 's Gravenland en Hilversum een regelmatige broedvogel is, zij het in zeer klein aantal.

Haarlem is als broedplaats al van ouds bekend (VAN OORDT en VERWEY, 1925, Voorkomen en Trek; HAVERSCHMIDT, 1942, Faunistisch Overzicht van de Nederlandse broedvogels, dat ook Vogelenzang vermeldt).

(Op 21 Juli 1938 zag ik bij Mechelen in Zuid-Limburg een kleine bonte specht. In Faunistisch Overzicht wordt Zuid-Limburg niet als broedgebied opgegeven).

Het bleek me dat sommige kleine bonte spechten de neiging hebben om zich na de broedtijd en buiten het broedterrein in engere betrekking, in een vrij klein gebied voor enkele maanden te vestigen. Van een rondzwerven na de broedtijd is bij deze vogels dus geen sprake. In 1938, 1942, 1943, 1944, 1946 en 1947 nam ik het verschijnsel waar, waarbij bleek dat het terrein wat de spechten bewoonden, hoogstwaarschijnlijk geen groter oppervlak dan circa 1 km² besloeg.

In 1938 huisde een ex. van 1 Juli tot 4 October in een bos- en villaterrein te Haarlem, waarvan onze tuin een gedeelte was. Ikzelf nam het ex. slechts negen maal waar doordat ik veel van huis was.

In 1942 heb ik een betere serie waarnemingen verzameld: Tussen 9 Augustus en 26 September stelde ik 12 maal de aanwezigheid vast in het complex tuinen achter ons huis te Bussum.

In 1943 verbleef een ♀ of juv. van 2 Juli tot en met 21 September in de tuinen te Bussum. Zeven en twintig maal waargenomen.

In 1944 was er weer een ex. dat er verbleef van 14 Juli tot en met 22 October. Zeventien maal waargenomen.

In 1946 heb ik helaas niet zo trouw genoteerd. In Juli constateerde ik de vogel enkele malen, verder op 3 Augustus. Daarna was ik lange tijd van huis, doch na mijn thuiskomst kon ik nog vijf maal de specht waarnemen, voor het laatst op 14 September.

In 1947 verhuisde ik naar Amsterdam. Tot mijn grote genoegen verbleef van 14 Juli tot en met 15 October een kleine bonte specht in de bomen van de Keizersgracht ter hoogte van ons huis. Ik kon de vogel twaalf maal waarnemen, waarbij bleek dat het een ♀ of juv. was.

Tenslotte: Toen ik dit jaar (1949) van 7 tot 13 September te Aerdenhout verbleef, nam ik bijna dagelijks een ex. waar in hetzelfde terrein.

Het na de broedtijd blijven hangen in een klein gebied kan dus tussen begin Juli tot in October waargenomen worden. Daarna schijnen de vogels pas te gaan zwerven of te gaan trekken.

Het wegtrekken na de broedtijd uit het broedgebied wordt bij vele jonge standvogels waargenomen (dispersie). Het lijkt me waarschijnlijk dat de (jonge?) kleine bonte specht nu in een nieuw gekozen gebied eerst een „nazomerrust” en tegelijkertijd zijn rui doormaakt en daarna de trek resp. het zwerven begint. (Ruitijd volgens *The Handbook of British Birds*: Juli—November).

In het najaar zag ik zwerfende of trekkende kleine bonte spechten zeer weinig, hoewel gemiddeld iets vaker dan in het voorjaar. Waarnemingen die op echte doortrek wijzen, heb ik niet. Het was buiten mijn dagelijkse omgeving moeilijk uit te maken of ik met pleisterende nazomervogels of met toevallige passanten te maken had.

G. Bos nam de soort eveneens weinig waar, hoewel hij zeer regelmatig het veld in kwam.

Overigens vallen de waarnemingen van Bos (omgeving Haarlem) en van ondergetekende (Haarlem en het Gooi) in alle maanden van het jaar.

Amsterdam, November 1949.

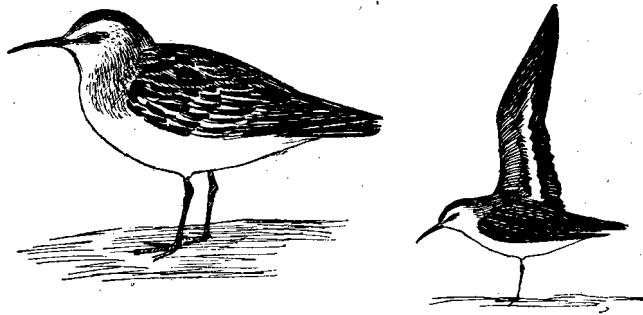
H. J. SLIJPER.

Een waarschijnlijke waarneming van de breedbekstrandloper, *Limicola falcinellus*, in Nederland. (met 1 tekstfiguur)

Op Maandag 19 September 1949 bezocht ik het gedeelte van de IJsselmeerkust tussen Naarden en Huizen. Vlak bij Huizen gekomen, werd mijn aandacht getrokken door een tweetal krakeenden (*Anas strepera*), die zich tussen tientallen eenden van allerlei

soort bevonden. Ik citeer vrij uit mijn brief aan Dr W. H. VAN DOBBEN: „Juist toen ik weer een eind de zee inliep om zekerheid omtrent de twee krakeenden te krijgen, zag ik rechts van me op wat tegen de rietoever aangespoelde, drijvende plantenrommel een klein strandloperkje staan.

Alvorens de eenden verder achter na te gaan heb ik het strandloperkje gedurende een minuut of vijf goed kunnen observeren. Het stond heel rustig, in elkaar gedoken te soezen. Mijn eerste gedachte was: bonte strandloper (*Calidris alpina*). Ik vond hem er iets te klein voor; in grootte stond hij tussen de bonte en de kleine strandloper (*Calidris minuta*) in. De figuur was helemaal als van de bonte strandloper (*minuta* is m.i. meer pluvier- of zandloperachtig van vorm en houding). De snavel was als van de bonte strandloper: ongeveer even lang als de kop, dun en iets, doch duidelijk gebogen. De kleur van de snavel was zwart, de kleur van de pootjes grijszwart. Het kleed vond ik echter anders dan ik van

Breedbekstrandloper, *Limicola falcinellus*(?) Huizen, 19 Sept. 1949 H. J. SLIJPER.

de bonte strandloper gewend was. De kop had een opvallende brede witte wenkbrauwstreep die achter het oog om verbonden leek met de helderwitte keel en middenborst. Bij beter toezien bleek dat de wenkbrauw in de oorstreek enigszins bruingelig getint was. De streep door het oog naar de snavel was donker, evenals de schedel. De rug was zeer donkerbruin, in het midden nagenoeg effen, maar naar de vleugels toe getekend met witgelige strepen langs de veertjes. Het kleed deed me sterk denken aan een juveniele kleine strandloper (*Calidris minuta*), echter zonder het rossige wat *minuta* heeft, wat somberder en zonder de lichte V-streep op de rug. Het enige dat warmer getint was, was de bruingelige tint van hals- en borstzijden. („buffish” schreef ik in mijn veldaantekeningen). Deze tint was over een groter oppervlak verdeeld en meer effen dan de streepvlakjes op de kropzijden, bij „*minuta*”. De rest van de onderkant was wit. Het wit van de keel en de borst vormde een opvallend contrast met de bruinzwarte rug. Bij mijn nadering werd de vogel wat actiever, begon met de snavel in de rugveren

te pluizen en rekte de vleugels waarop ik een duidelijke witte band kon waarnemen (langs de vleugelachterraand met zwartbruin afgezet). De vogel bleef verder heel rustig, doch vloog dan onverhoeds op. De vleugelband was vrij duidelijk zichtbaar, aan de staart viel niets bijzonders op, leek bijna effen donkerbruin.

Onder het opvliegen riep de vogel slechts eenmaal een vrij luid : „trri.....trri.....trri.....tri-tup”, korte stootjes, haast stotterend. Vrij laag vliegend in vlotte, snelle vlucht verdween hij in westelijke richting, ver weg langs de kust.

De afstand van de waarneming was minimaal ca. 35 m. Gebruikte optiek : Leitz 7 × 50.

De door mij waargenomen vogel kan m.i. geen bonte strandloper geweest zijn. Als we het formaat buiten beschouwing laten, omdat ik geen enkele vogel ter vergelijking had, dan verschilde het kleed zo aanzienlijk met enig kleed van de bonte strandloper dat verwisseling uitgesloten is. Ook het geluid was heel anders.

Op de verschillen met de kleine strandloper wees ik reeds.

De enige soort die, na lezing van de beschrijving uit „The Handbook of British Birds”, m.i. nog in aanmerking komt, is de breedbekstrandloper, *Limicola falcinellus*; in winter-, of wat waarschijnlijker is, jeugdkleed.

Aan „The Handbook” (IV, pp. 291—293) ontleen ik het volgende: Fieldcharacters and general Habits : In winter plumage upper parts are grey, decidedly uniform and Dunlin-like, but very white throat and eye-stripe are good distinctions, apart from size, etc. Breast streaked dusky”.

Verder : „Juvenile much as adult winter, but under parts more buff”. In de kleedbeschrijving vinden we :

„juvenile. Upper parts and ear-coverts as adult summer; cheeks and sides of neck light buff streaked dusky; under parts as adult winter but lower throat, upper breast and flanks suffused buff. Tail and wing as adult summer but median coverts sepia edged light buff or white; lesser coverts blackbrown faintly edged tawny”. Van de typische vorm van de snavel schijnt in het veld niet veel te zien te zijn.

„Flight much as other small stints and sandpipers usually low over water and often not going far. Inclined to be rather quiet and inactive.....”

„Outside breeding-season chiefly seen singly and in small parties but at times in flocks of some size when on passage.

Ordinary note when flushed is a trill not unlike that of Temminck's Stint, but described as shorter and less musical and rendered „trii trii trit” (O. NATORP) or „tirrr” (NAUMANN).

De beschrijving van het jeugdkleed komt goed met mijn waarnemingen overeen : bovenzijde donker, licht gestreept, zoals het adulte zomerkleed, de onderzijde daarentegen wit als in het adulte winterkleed met op keel, bovenborst en flanken „buff” getint. Ook de beschrijving van het geluid komt goed overeen met de

mijne. Het typische „zich drukken” wanneer de vogel verontrust is, heb ik helaas niet kunnen waarnemen. De nogal duidelijke vleugelstreep (als van een bonte strandloper) klopt blijkbaar niet erg met de veldbeschrijving uit „The Handbook”, er wordt daar tenminste niets over gezegd. Volgens de kleedbeschrijving zijn echter de vleugeldeken „edged white, broadly on greater coverts”. Het is niet uitgesloten dat hierdoor nog een vrij duidelijke vleugelband ontstaat, evenals dat bij de bonte strandloper het geval is.

Al met al lijkt mij de waarschijnlijkheid wel zeer groot dat mijn waarneming inderdaad de breedbekstrandloper betreft.

Dr W. H. VAN DOBBEN, wien ik over mijn waarneming schreef zonder mijn vermoeden omtrent deze soort uit te spreken, dacht eveneens aan *Limicola*.

Het identiteitskenmerk, de in het midden verbrede snavel, uitlopend in de omlaaggebogen spits, kon vanzelfsprekend in het veld niet waargenomen worden en waar het hier om een uiterst zeldzame soort gaat, had m.i. slechts het bemachtigen van de vogel uitsluitel kunnen geven.

Hoewel er in ons land door verschillende goede waarnemers regelmatig op strandlopers wordt gelet, is het toch niet onmogelijk dat *Limicola* over het hoofd gezien wordt. Zijn oppervlakkige gelijkenis met de bonte strandloper en het onopvallende gedrag kunnen daar debet aan zijn. Hoewel VAN DOBBEN, speciaal op Vlieland jarenlang naar de soort heeft uitgekeken zag hij deze echter nimmer. Zelf zag ik slechts eenmaal een strandloper (21 Augustus 1939, de Mok, Texel; medew. RESOORT en VELDKAMP) waarbij de kans niet geheel uitgesloten moet worden geacht dat het *Limicola* is geweest.

Tot nu toe werd de breedbekstrandloper slechts driemaal in ons land waargenomen, nl. een jong ♂ op 15 Augustus 1862, Hoek van Holland; 1 ex. begin Augustus 1870 eveneens Hoek van Holland en tenslotte een ex. op 19 Augustus 1925 te Hindelopen¹⁾.

Amsterdam, najaar 1949.

H. J. SLIJPER.

Insectenvangende glansspreeuw, *Aplonis panayensis strigatus* (Horsf.).

Op 10 November 1942 werden in de Plantentuin te Buitenzorg enkele tientallen exemplaren van bovengenoemde glansspreeuw waargenomen, die, rondvliegend jacht maakten op insecten, waarschijnlijk kleinere soorten, want ik kon de identiteit daarvan niet waarnemen. Deze vogels zijn gedurende de meeste maanden van het jaar, misschien wel steeds, in genoemde tuin aanwezig, soms

¹⁾ Dit laatste ex. wordt echter thans ook door de verzamelaar zelf voor een bonte strandloper gehouden, terwijl er aan de andere kant nog een omstreeden waarneming is van 2 ex. op 14 Sept. 1889, te Scheveningen (zie Ned. Vogels, p. 812) en tenslotte op 16 Mei 1944 2 ex. werden waargenomen aan het Zwarte Meer (ibidem, p. 1099). (t. K.)

in grote getale, azend op de vruchtjes van diverse *Ficus*-soorten, van *Cinnamomum* spp., *Vitex* spp. en vele andere, kleinere vruchten dragende bomen, maar zo talrijk op de insecten-jacht trof ik de soort, ook elders, nimmer aan.

1945.

A. HOOGERWERF.

Vechtende lijsters.

Op 19 September 1943 werd door mij in de Plantentuin te Buitenzorg een *Geokichla citrina rubecula* Gould opgemerkt, die practisch alle vleugelpennen miste en dus niet tot vliegen in staat was. Ik werd op deze vogel geattendeerd door 6 à 7 exemplaren van *Copsychus saularis javensis* Chasen en Kloss, die de lijster keer op keer attaqueerden, zodat *Geokichla* niet wist waar hij zichbergen moest en over de grond rondscharrelde op zoek naar een schuilplaats. Het is natuurlijk niet zeker dat de *Copsychus*-bende de grondlijster zo toetakelde, maar het mag naar mijn mening zeker niet uitgesloten worden geacht.

1945.

A. HOOGERWERF.

Salanganen, zich badend tijdens de vlucht en voedselzoekend tussen dennennaalden.

In de Plantentuin te Buitenzorg en ook elders heb ik dikwijls opgemerkt, dat de „valse” salangane *Collocalia esculenta linchi* Horsf. en Moore vlak boven het water van rivieren, poelen, plassen e.d. vloog en dan telkens met de kop het wateroppervlak beroerde alsof ze daaruit iets wegpikte. Behalve dat de vogels op deze wijze waarschijnlijk fourageerden, dus inderdaad kleine vliegjes van vlak boven het water oppikten of larfjes e.d. uit het water, nemen ze vermoedelijk ook op deze wijze een bad, zoals wij dat o.a. waarnamen bij de bijeneters en de drongo *Chaptia aenea* op Sumatra. Deze beide vogelsoorten zag ik daarna dan echter gewoonlijk op een tak vliegen en zich de veren poetsen, hetgeen *Collocalia* nooit doet.

Een tweede waarneming, vaak bij *Collocalia esculenta* gedaan — in de Plantentuin bijna dagelijks — bestaat uit het zien fourageren tussen de „naalden” van bomen als *Pinus* spp. en *Casuarina* soorten. Ofschoon de vogels zulke bomen vaak bezoeken om daaruit nestmateriaal (de „naalden”) te halen, komen de salanganen daar waarschijnlijk vaker en — voor zover mijn waarnemingen gaan — het gehele jaar door om insecten, spinnetjes, enz. te vangen, hetgeen ik afleid uit het feit, dat ik de vogels zo vaak op die plaatsen heb geobserveerd zonder ze met nest-materiaal te hebben zien vertrekken.

1945.

A. HOOGERWERF.

Moordlustige zilverreiger en blauwe reiger.

Herhaaldelijk was ik in de gelegenheid om in broedkolonies van reigerachtige vogels e.d. waar te nemen hoe nestjongen van ver-

schillende reiger-soorten door volwassen reigers van andere nesten zwaar gewond werden of werden gedood. Op Hemelvaartsdag 1938 nam ik dit waar op het eiland „Middelburg”, in de baai van Batavia gelegen, waar toen een grote broed-kolonie was gevestigd. Op ongeveer 15 meter van mijn schuilhut verwijderd stond een grote zilverreiger, *Egretta alba modesta* (Gray), op het nest, waarin zich een betrekkelijk klein jong bevond; op een gegeven moment verliet de vogel het eigen nest en vloog naar een in de buurt liggend nest van een vogel van dezelfde soort, met het doel nest-materiaal te stelen. In dit nest bevonden zich twee wat grotere jongen, die echter niet werden bewaakt door een oude vogel.

Het „bedelen” dezer jongen bij de komst van de vreemdeling werd beantwoord door enkele flinke snavelhouwen, die een der jongen spoedig naast het nest brachten, hetgeen echter nog niet voldoende was, want, staande op het vreemde nest, diende de oude vogel hem nog enkele houwen toe waardoor het diertje half dood omlaag tuimelde! Het tweede jong kreeg niet de kans om te vluchten en werd op het eigen nest dood gepikt, hetgeen de dief blijkbaar nog niet voldoende vond, want hij bleef nog geruime tijd op de kop van het slachtoffertje staan hakken totdat deze vrijwel geheel was verbrijzeld. Eerst daarna werd de takken-diefstal ter hand genomen. Op 21 Maart 1940 werd op hetzelfde eiland waargenomen, dat een gewone blauwe reiger (*Ardea cinerea rectirostris* Gould.) waarschijnlijk zijn beide eigen jongen van kant maakte.

Ik noteerde omtrent deze merkwaardige gebeurtenis het volgende in mijn dagboek:

„Ik zie een blauwe reiger twee jongen, nog heel klein, in de snavel nemen en heen en weer lopen. Het bloed loopt van de schedel bij het eerste jong. Hij tracht vele malen de jongen een voor een in te slikken, maar dit gaat niet en beide jongen vallen naar omlaag. Het zal het eigen nest wel zijn, want hij bouwde er aan, pakte een takje van de zijkant en verwerkt dit in het midden.”

En later: „De moordenaar blijft na zijn slachtpartij kalm op het nest staan; hij peutert geregeld in het nest enz., terwijl de partner vlak naast hem zit.”

Omdat de moordenaar bij zijn wandaad niet werd gestoord en ook later op het nest bleef staan en wat aan de takken „verschikte”, veronderstelde ik, dat het de eigen jongen waren. Ware dit niet het geval geweest dan zou hij zeker zijn gestoord door de rechtmatige eigenaar van nest en inhoud, want reigers plegen hun kleine jongen zeer goed te beschermen tegen soortgenoten en tegen..... de verzengende zonnestralen.

1945.

A. HOOGERWERF.

Overnachten in het nest van volwassen *Lonchura leucogastroïdes* (Horsf. en Moore), gezamenlijk met hun jongen, nadat deze reeds lang zijn uitgevlogen.

Toen ik op 8 Juni 1944 een andere kamer betrok in het gezinskamp „Beatrix-boulevard” te Buitenzorg, bleek zich tegen een ijzeren met wat dood onkruid omhangen paal een nest te bevinden van de gewone priet, *Lonchura leucogastroïdes*, in welk nest tegen

de avond twee oude vogels met een drietal jongen verdwenen en de nacht doorbrachten.

Ik kon op volgende dagen geregeld hetzelfde waarnemen, maar na ongeveer een maand werd het bezoek ongeregelder, hetgeen mogelijk werd veroorzaakt door storend optreden van mijn kant, omdat ik de vogels tweemaal van het nest joeg toen het reeds bijna donker was om zo te kunnen nagaan of ze er wel waren. Toch kon ik op 15 Juli nog constateren, dat de vogeltjes het nest weer betrokken, terwijl ik ook op 18 Juli weer een *Lonchura* bij het nest waarnam en tot begin Augustus nog vrij geregeld. Sindsdien heb ik de vogels niet meer bij bedoeld nestje opgemerkt.

Ook uit in cactussen gebouwde nestjes van deze soort in de Plantentuin werden herhaaldelijk oude en jonge vogels bijeen opgejaagd, zodat het misschien gewoonte is bij deze vogels — en misschien bij nog andere soorten (ik meen dit ook te hebben waargenomen bij enkele reigersoorten) — om oude nesten als slaappleats te benutten. Dit komt dus overeen met een dergelijke gewoonte bij verschillende Europese vogelsoorten.

1945.

A. HOGERWERF.

Trouwe blauwe reigers.

In het reiger-dorado Poelau-Doewa ten N. van Java heb ik eens op 30 Mei 1941 een nest met ongeveer veertien dagen oude jongen van blauwe reigers (*Ardea cinerea rectirostris*) aangetroffen, dat door een of ander ongeval ongeveer 5 m naar omlaag was gevallen en desondanks niet door de oude vogels was verlaten.

Bedoeld nest had aanvankelijk in de top van een *Rhizophora*-boom gelegen, $\pm$ 6 m boven de grond en was met jongen en al omlaag gevallen tot op ongeveer $\frac{1}{2}$ m boven het hoogwater-peil. Het nest werd toch geregeld door de oude vogels bezocht, zodat de jongen normaal opgroeiden.

Daar ik deze vogels als zeer schuw heb leren kennen, ook op de broedplaatsen en zij gewoonlijk nogal „scherp reageerden” op wijzigingen in de omgeving van hun nest, is dit gedrag mij in het onderhavige geval opgevallen, waarom ik er hier melding van maak.

1945.

A. HOGERWERF.

Sterfte van „grote” jongen in reigerkolonies.

Enkele malen kon ik in de zo dikwijls door mij bezochte broedkolonies van reigerachtigen e.d. op Java een abnormale sterfte constateren; bij grote, nog niet geheel zelfstandige jongen, waarbij het wel voorkwam dat — te oordelen naar de besmeurde veren der onderbuik en anaalstreek — aan een ingewands-ziekte moest worden gedacht. Maar het kwam ook voor, dat geen spoor van enige ziekte kon worden ontdekt, terwijl ook de goede lichamelijke conditie van zulke vogels geen aanwijzing in die richting was!

Een dergelijke toestand werd ook geconstateerd door TER PELKWIJK toen deze omstreeks medio 1941 enkele bezoeken bracht aan

het in de baai van Batavia gelegen eiland „Amsterdam” waar toen talrijke reigers broedden. Bij een gemeenschappelijk bezoek aan deze broedplaats op 3 Augustus 1941 werden door ons beide verschillende slachtoffers aangetroffen; reeds grote, bijna vliegvlugge jongen. TER PELKWIJK vertelde, dat hij enige malen had meegemaakt, dat grote, geheel gave jongen naar beneden vielen, en ook op die dag gebeurde dat: een fraaie, in pracht-conditie verkerende *Ardea purpurea manillensis* Meyer, viel naar beneden en blies in onze handen de laatste adem uit!

Een kleine zilverreiger, *Egretta garzetta nigripes* (Temm.) die — gezien de vuile onderbuikveren — waarschijnlijk als gevolg van een buikziekte was overleden, werd medegenomen en opgezonden aan Dr VAN DER SCHAAF, bacterioloog bij het Veeartsenijkundig Instituut te Buitenzorg, maar werd waarschijnlijk niet meer vóór de oorlog begon, onderzocht.

In de toekomst hoop ik gelegenheid te hebben enkele van zulke slachtoffers te doen onderzoeken, teneinde iets meer te weten te komen inzake deze mysterieuze sterfgevallen.

1945.

A. HOOGERWERF.

Drie wulp-soorten op Java tegelijk waargenomen.

Als ik mij niet sterk vergis deelde Dr Max BARTELS mij mede, dat zijn vader er eens in was geslaagd in één schot drie soorten wulpen — destijds de enige drie van Java bekende soorten — neer te leggen, hetgeen ongetwijfeld een gebeurtenis is, welke op Java hoogstens éénmaal in een mensenleven voorkomt. Aan de hand van mijn ervaringen meen ik, dat zelfs het waarnemen van drie wulp-soorten bij elkaar een buitenkansje mag worden genoemd, dat wel de moeite van het vermelden waard is.

Dit is mij te beurt gevallen tijdens een door het wildreservaat Oedjoeng-Koelon gemaakte tournee, en wel op 16 Januari 1942, nabij de monding van de in de Meeuwenbaai uitmondende Tjidaon, waar, verspreid fouragerend en zeker niet door één schot te treffen, naast meerdere *Numenius phaeopus variegatus* (Scop.) en enkele *Numenius arquata orientalis*, een enkel exemplaar werd opgemerkt van de grootste wulp *Numenius madagascariensis*, welke laatste zich door de donkere stuit en de forsere bouw onderscheidt van de witstuitige *Numenius arquata*.

Misschien is het ook wel de moeite van het vermelden waard, dat deze vogels op een bodem fourageerden, die bijna geheel uit zand bestond en niet — zoals ik meen, dat gewoonlijk wordt gezien bij fouragerende wulpen — uit modder e.d.

A. HOOGERWERF.

Een kruising: *Gallus gallus bankiva* Temm. x *Gallus varius* (Shaw en Nodd.).

Omstreeks 29 Juni 1942 werden in de dierentuin te Bandoeng drie kuikens geboren uit een Bankiva-haan van Celebes en een *Gallus varius*-hen, afkomstig van Java, die ik op 2 Juli daaropvolgende

te zien kreeg en die zich op dat moment ogenschijnlijk in uitstekende conditie bevonden.

Er bevond zich in bedoeld dierenpark bovendien een groter kuiken van deze kruising, dat meer gelijkenis vertoonde met *Gallus varius* dan met *Gallus bankiva*, ofschoon op bovenrug (mantel) en hals wel duidelijk een „inslag” van *Gallus bankiva* te constateren viel. Het was een hen, die zich zo op het oog in een niet al te florissante toestand bevond.

1945.

A. HOOGERWERF.

***Coturnix* (= *Excalfactoria*) *chinensis* brengt zijn ei naar een andere plaats.**

In de van een doelmatige beplanting voorziene volières van wijlen de heer John AMENT langs de Lembangweg te Bandoeng gebeurde het herhaaldelijk, dat de kleine pekiko of Chinese kwartel *Coturnix chinensis palmeri* (Riley), eieren legde, die echter, voor zover mij bekend, nimmer uitkwamen. In April 1941 toen ik de heer AMENT bezocht, lag er weer een drietal eieren van deze soort tussen het gras in een hoekje van een der volières, waarop de vogel echter niet broedde. AMENT vertelde, dat het bijna steeds gebeurde, dat nadat het eerste ei was gelegd, de pekiko daarmee aan het wandelen ging en het door middel van de snavel over de grond rolde tot dat een geschikte plaats was gevonden, waar dan een holletje werd gedraaid en de rest van het legsel werd gedeponneerd! Ik heb vergeten te informeren welk geslacht dit merkwaardige gedrag demonstreerde, maar ik vermoed, dat dit het vrouwtje is geweest. Weet een van de lezers misschien te vertellen of dit meer voorkomt bij deze aardige kwartelsoort?

1945.

A. HOOGERWERF.

Vogels ringen op Natuurmonument Poelau Doewa op West-Java.

Voor zover mij bekend is, werd tot nu toe op Java of op andere eilanden van de Indonesische Archipel nog geen aanvang gemaakt met ringen van in het wild levende vogels, althans ik heb in de literatuur geen gegevens daarover kunnen vinden.

Teneinde na te gaan of de reiger- en ooievaarachtigen van het in de Baai van Bantam liggende eiland-natuurmonument Poelau Doewa zich op de broedplaats vermengen met soortgelijke vogels van het in de Baai van Batavia gelegen eiland-natuurmonument „Middelburg” (afstand hemelsbreed ongeveer 70 km) en tevens om te trachten vast te stellen over welke afstanden het fourage-gebied dezer vogels zich uitstrekt, werd door mij in de jaren 1940 en 1941 een groot aantal reigers, nimmerzatten, witte ibissen en aalscholvers op Poelau Doewa geringd. Hetzelfde geschiedde, maar op kleinere schaal, in het natuurmonument „Middelburg” met ringen, welke een andere kleur droegen.

Totaal werden ongeveer 500 vogels geringd waarvan alleen op Poelau Doewa ruim 300 stuks.

Later in het jaar konden vele geringde „vliegvlugge” vogels op Poelau Doewa worden waargenomen, maar de oorlog verhinderde helaas het bijeenbrengen van verdere gegevens, terwijl dit al evenmin mogelijk was in de na-oorlogse periode tot ultimo 1947 toen ik Java verliet.

A. HOGERWERF.

Ode van wijlen Prof. A. Verwey op de ornithologische ambities van zijn zoon Jan Verwey.

[Dr Jan VERWEY was zo vriendelijk om de Redactie in de gelegenheid te stellen een gedicht van zijn vader, wijlen Professor A. VERWEY, dat deze bekende dichter bij gelegenheid van een St Nicolaasviering in 1916 maakte, voor de eerste maal te publiceren. Gemaakt door een groot kenner van de Nederlandse taal uit bouwstenen, geleverd door een prominent vogelkenner, moest dit gedicht wel een voortbrengsel van kunst worden met grote kwaliteiten in humor en vakkennis. Wij behoeven het wel nauwelijks aan de belangstelling van onze lezers aan te bevelen.]

Hier is een kolfje naar mijn hand :
Ik was juist uitgeput van dichten,
Toen ging 'k met Jan langs land en strand,
En vond, wat 'k hier nu zal berichten.

Ik was juist uitgeput van rijmen,
En wist geen woord meer om te lijmen
Aan 't and're woord ; toen toonde Jan
Me 'n land vol vogels en die dieren,
Zóó fraai en ook zóó vreemd benaamd,
Dat ik, om jullie te pleizieren,
Zooals 't een goed poëet betaamt,
Wel zeven weken rijmen kan !

Ik zag daar niet alleen de leeuwerik,
Maar de heimourik en de dooverik,
En de gril en de grit en de kwid en de krik
En de tuut en de fuut en de tureluur
En de duut en het vogeltje schiet-in-'t-vuur,
En de tjuut en de schrieverik.

En één vogel heette de kiekendief,
En een andere noemde zich „zoetelief” ;
En een klier en een knot en een ak en een gust,
En een alk en een erk en een krak en een krust
Gezelsten verheugd met een kokelevi
Een dominee, een deen en een krie !

En dat vriendelijke vogeltje „levendigheid”
Dat vrijde zoowaar met lijzetijd,

En het zag om een hoekje een kalen kadotter
Met zijn vriendjes, den sprotter en protter.

Ik kan je verzek'ren, er kwam geen end
Aan het rare gedoe: wáár dat 'k me ook wend,
Overal het vreemdste concilie.
Een Noorman en een witte non
Zongen sopraan en bariton.
Een grijze lummel liep als familie
Met een gelen hofzanger en een swel.
't Is waarlijk te zot, dat ik 't vertel,
Maar één meneer noemde zich staring, —
Je weet wel, den dichter, — en toen kwam dwaaske
En vroeg waarachtig óók om een plaatske.

En eind'lijk, als de baas van 't spul, klein Jannetje
Arm in arm met 't ovenbakkermandetje.
Dat was mijn laatst' openbaring:
Ik zette alles trouw op papier,
En liet 't dragen door de grote schier.

Voor wat de verklaring der populaire vogelnamen betreft verwijzen wij naar het alphabetisch naamregister van het werk „De Nederlandsche Vogels” door Dr C. EYKMAN et al. met de volgende aanvullingen: Heimourik = kneu; Tureluur = ook kuifleeuwerik; Duut = geelgors; Schrieverik = geelgors; Kliet = grote wulp en scholekster; Krust = krakeend; Kokelevi = kuifleeuwerik; Krie = zwarte kraai; Levendigheid = grauwe vliegenvanger; Kale kadotter, sprotter, protter en staring = spreeuw; Noorman = koperwiek; grijze lummel = bonte kraai; Gele hofzanger = spotvogel; Groote schiere = wilde gans; Gust is onzeker. (Red.)

Personalia

In Memoriam A. A. van Pelt Lechner

Verba volant, scripta manent.

De 25ste Maart 1950 overleed in het Diaconessenhuis te Haarlem, in de ouderdom van 86 jaar Arnold Anthon VAN PELT LECHNER, mede-oprichter, bestuurslid, tot 1926 redacteur van het tijdschrift en sedert 1 December 1928 erelid van de Nederlandse Ornithologische Vereniging. Daarmede kwam een einde aan een bijna 50-jarige vriendschappelijke verhouding.

Toen ik, in het begin van deze eeuw, na het beëindigen van mijn ambtelijke studies, weer tijd kreeg om me opnieuw te wijden aan mijn jeugd-hobby (de broedbiologie onzer vogels) was hij het, die op de meest tegemoetkomende wijze aanbood te helpen en mijn leidsman te zijn in rebus oölogici.

Daartoe was hem geen moeite te groot. Als hij zelf ook maar enig-